

Abstract. Content analysis of software and methodological support allowed to reveal the peculiarities of the realization of the tasks of legal education in the context of the modern paradigm of preschool education. The author presents a meaningful description of the concept of “Legal education of children of preschool age”. The article outlines the peculiarities of actualization of legal upbringing of preschool children in the paradigm of modern preschool education, features of implementation of the principles of legal education in the context of implementation of approaches and in the content of preschool education are analyzed.

The results of the submitted analytical research have shown that legal education of preschool children at the present stage of development of preschool education is characterized by complexity in approaches to its definition, actualization of its implementation in the conditions of intensive social transformations and individualization of educational process of preschool institutions. The paradigm of modern preschool education in Ukraine, characterized by personally oriented, active, axiological and pragmatic approaches, determines the legal education of children of preschool age as one of the important aspects of preparing children for real life, for the positive interaction of children with adults and peers, and the coexistence of children in society.

Key words: legal education, program and methodical providing, preschool education.

Стаття надійшла до редакції 27.02.2018

Т. Л. Єськова

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ДО КЕРІВНИЦТВА ХУДОЖНЬОЮ ПРАЦЕЮ В ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Анотація. Стаття присвячена питанням підготовки майбутніх педагогів до керівництва художньою працею дітей дошкільного віку в закладах дошкільної освіти. Проаналізовано наукові дослідження з проблеми формування професійної компетентності майбутніх вихователів. Розкрито особливості професійної підготовки студентів до керівництва художньою працею дітей дошкільного віку. Запропоновано використання сучасних педагогічних технологій з метою активізації діяльності студентів у процесі вивчення курсу «Художня праця та основи дизайну»: навчально-ділові ігри, майстер-класи, міні-проекти, евристичні прийоми навчання тощо.

Ключові слова: художня праця, підготовка фахівців, компетентність, сучасні педагогічні технології, майстер-клас, лепбук.

Постановка проблеми. В умовах євроінтеграції та входження України у світовий освітній та економічний простір проблема підвищення

якості й конкурентоспроможності підготовки фахівців вищої освіти є одним із пріоритетних напрямів політики нашої держави. У Національній стратегії розвитку освіти в Україні наголошується на важливості забезпечення системного підвищення якості освіти на інноваційній основі, створення сучасного психолого-педагогічного та науково-методичного супроводу освітнього процесу та вдосконалення системи підготовки педагогічних кадрів [5]. Якісна розбудова системи сучасної дошкільної освіти неможлива без корінного поліпшення підготовки майбутніх фахівців – вихователів закладів дошкільної освіти. Саме педагоги відіграють пріоритетну роль у підготовці підростаючого покоління до майбутнього життя, в якому вагоме місце посідає трудова діяльність, основи якої починають закладатися ще в дошкільному віці. Успішна діяльність вихователя закладу дошкільної освіти неможлива без оволодіння ним спеціальними знаннями та навичками, серед яких і знання та навички з художньої праці.

Художня ручна праця – це конкретна діяльність, спрямована на виготовлення корисного та естетично значущого предмета, який можна використовувати в грі, побуті, розвагах. За своїм змістом та ціннісними орієнтаціями така праця має багатоплановий педагогічний вплив на особистість, що формується. Заняття з художньої праці сприяють розвитку творчих здібностей, фантазії дітей, стають багатим ґрунтом для розвитку здатності естетично сприймати оточуючий світ, знаходити красу в навколишньому, розвивають художній смак, творчість.

Грамотно організована художня праця в закладі дошкільної освіти дає дітям знання про якості, конструктивні можливості різних матеріалів, сприяє закріпленню позитивних емоцій, стимулює бажання працювати, формує духовні і фізичні сили дитини.

На сучасному етапі розвитку дошкільної освіти курс «Художня праця та основи дизайну» є важливою складовою підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до професійної діяльності.

Аналіз останніх досліджень з проблеми. У психолого-педагогічній науці та практиці завжди приділялася належна увага проблемі професійної підготовки педагогів. Протягом останніх років особлива увага науковців зосереджувалася на різних аспектах проблеми формування професійної компетентності педагога, що стала предметом досліджень таких учених, як А. Алексюк, Б. Бім-Бад, Г. Єльнікова, І. Зязюн, О. Запесоцький, А. Капська, В. Кузь, Н. Ничкало, В. Олійник, С. Сисоєв, Є. Шиянов та ін. Особливостям професійної підготовки майбутніх вихователів у закладах вищої освіти присвячені роботи Л. Артемової, Г. Беленької, О. Богінч, А. Богуш, Н. Гавриш, Л. Загородньої, Л. Калуської, Ю. Косенко, Н. Луцан, М. Машовець, Т. Поніманської, К. Щербакової та ін. [1; 2; 3]. У цих дослідженнях висвітлюється специфіка професійної підготовки кадрів для дошкільної освіти, розкривається її сутність, зміст, методичні й технологічні особливості. У праці Х. Шапаренко розроблено технологію

формування професійної компетентності майбутніх вихователів на засадах акмеологічного підходу для підвищення якості їх підготовки до професійної діяльності в закладі дошкільної освіти [6]. Найбільш ґрунтовно, на наш погляд, проблеми педагогічної компетентності вихователя закладів дошкільної освіти відображено в монографії Г. Беленької [1].

Уперше формування професійних умінь із художньої праці в майбутніх вихователів дошкільних закладів було присвячено дослідження Н. Голоти, в якому було встановлено, що формування в студентів художніх і конструктивних умінь сприяє вдосконаленню професійної підготовки майбутніх фахівців дошкільного профілю, підвищенню їх готовності до керівництва художньою працею, впливає на успішність вирішення завдань трудового та естетичного виховання дошкільників, розвитку в них умінь працювати з різними матеріалами [2].

Розглянувши різні підходи науковців щодо досліджуваної проблеми, можна стверджувати, що професійна компетентність вихователя закладів дошкільної освіти є інтегративно особистісним утворенням на засадах теоретичних знань, практичних умінь, значущих особистісних якостей та досвіду, що зумовлюють його готовність до виконання педагогічної діяльності та забезпечують високий рівень її самоорганізації.

Водночас теоретичний аналіз засвідчив, що проблеми професійної підготовки майбутніх фахівців дошкільного профілю до керівництва художньою працею дошкільників залишаються недостатньо вивченими.

Мета статті – розкрити особливості професійної підготовки майбутніх вихователів до керівництва художньою працею дітей дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Як зазначають дослідники, компетентність педагога в мистецькій діяльності, до якої належить і художньо-практична, характеризується визначається рівнем естетичного сприймання оточуючого середовища, вмінням працювати з різними матеріалами, використовувати різні техніки, добирати відповідні засоби реалізації задуму, проявляти творчу уяву, естетичну чутливість, емоційно-ціннісне ставлення до навколишнього.

Успішність опанування дітьми художньою діяльністю, її результативність, розвиток творчих здібностей вихованців визначаються, на думку вчених, з одного боку, рівнем сформованості знань, умінь та навичок педагога, а з іншого – характером педагогічного керівництва діяльністю дітей (С. Архангельський, Ю. Бабанський, Н. Ветлугіна, Н. Голота, Т. Комарова, Н. Кузьміна, Н. Сакуліна, Г. Сухорукова, О. Дронова та ін).

При недостатньо кваліфікованому керівництві дитина втрачає інтерес до образотворчої та конструктивної діяльності, гальмується розвиток її творчих здібностей, а зображення дітьми предметів та об'єктів навколишньої дійсності стає неякісним. Професійне опанування

педагогічними вміннями, які необхідні для керівництва художньою діяльністю дітей, дає змогу майбутньому вихователю успішно вирішувати педагогічні завдання, вміло керувати діяльністю дошкільників, удосконалювати власну педагогічну майстерність.

У процесі викладання у вищій школі курсу «Художня праця та основи дизайну» необхідно звернути увагу на формування естетичного сприймання (художнього смаку, підвищення загальної естетичної культури студентів) та формування професійно-виконавчих (методичних та зображувальних) умінь та навичок майбутніх вихователів. Запропоновані напрями взаємопов'язані, це тому необхідно пам'ятати, обираючи зміст, форми, методи та прийоми викладання.

Вивчення стану досліджуваного питання в теорії та практиці дає підставу стверджувати, що проблема професійної готовності майбутніх вихователів до керівництва художньою працею має розглядатися в психолого-педагогічному і мистецтвознавчому аспектах творчості. Виникає нагальна потреба в пошуку нових шляхів і засобів, які сприяють підготовці не лише кваліфікованих педагогів, а й спеціалістів, готових до творчої діяльності. Так, вивчення всіх тем із курсу «Художня праця та основи дизайну» передбачає виклад частини питань у лекційній формі. Ми використовуємо міжпредметні зв'язки у викладанні дисципліни, тому під час лекцій пропонуємо студентам відповісти на запитання, які підвищують активність сприймання теми, дають можливість аналізувати вже здобуті знання з інших предметів. Наприклад, із теми «Навчання дошкільників виготовленню виробів з викидного матеріалу» пропонуються такі запитання:

1. З якого віку можна навчати дітей конструюванню з викидного матеріалу? Чому?

2. Чи змінюються методи та прийоми навчання конструюванню з викидного матеріалу впродовж дошкільного віку? Якщо змінюються, то чим це зумовлено?

3. Розвитку яким психічним процесам сприяє навчання дошкільників конструюванню з викидного матеріалу?

Такі проблемні запитання потребують від студентів припущень, пошуку правильної відповіді, сприяють активізації мислення.

Використання різноманітного наочного матеріалу під час лекцій (мультимедійного забезпечення, фліпчарту, схем, таблиць, зразків робіт дітей та вихователів, світлини, робіт народних умільців та ін.) підвищує зацікавленість темою, що вивчається, поліпшує сприймання, сприяє кращому засвоєнню матеріалу.

Для закріплення матеріалу, з яким студенти познайомились у лекційній формі, обов'язково необхідно використовувати практичні заняття, на яких майбутні вихователі оволодівають навичками виготовлення виробів із різних матеріалів, художніми та конструктивними вміннями. Значна увага приділяється і розробці конспектів занять з

художньої праці, їх проведенню в аудиторії. Із методичної виховної точки зору практичні заняття значно збагачуються завдяки використанню проблемних питань, різноманітних педагогічних ситуацій, які пропонуються для вирішення студентам, наприклад:

1. Вихователь проводить заняття з художньої праці за темою «Українська витинанка» у старшій групі. Під час пояснення один хлопчик каже, що він буде робити машину. Ще кілька дітей його підтримують. Як потрібно реагувати на це вихователю? Які прийоми можна використати?

2. Ви провели заняття з художньої праці, наприкінці якого запропонували дітям прибрати свої робочі місця. Одні діти виконують вашу вказівку, інші – пішли гратися. Якими будуть ваші дії: ви розпочнете інше заняття, запропонуєте всім прибрати столи, будете робити зауваження тим, хто не прибрав?

3. У вашій групі є обдарована дитина, яка дуже любить виготовляти різноманітні вироби, і її роботи набагато кращі, ніж у інших. Які методи і прийоми ви будете використовувати в роботі з цією дитиною?

Таким чином, пропонуючи ситуації, які можуть виникнути у процесі роботи вихователя, викладач формує у студентів навички педагогічного передбачення, необхідні в майбутній діяльності, вміння самостійно застосовувати набуті знання в нестандартних життєвих ситуаціях. Виконання таких завдань підвищує рівень професійних умінь студентів, які вони зможуть використати в майбутній роботі з дітьми.

Із метою активізації розумової діяльності студентів на практичних заняттях можливе застосування сучасних освітніх технологій, навчально-ділових ігор, евристичних прийомів навчання («перетворення», «мозкова атака», «удосконалення», «пряма аналогія», «символічна аналогія», «професійне самовдосконалення»), які сприяють кращому запам'ятовуванню матеріалу, дають можливість студентам не лише засвоїти теоретичні знання, але й реалізувати їх у практичній діяльності, наближають до майбутньої професії. Також ми використовували прийоми, запропоновані науковцем В. Моляко в системі творчого тренінга «Карус»: «комбінування», «пошук аналогів», «універсалізація», «навідні питання» [6].

У процесі навчання студенти оволодівають і практичними навичками виготовлення інтерактивних дидактичних посібників для дітей, які сприяють реалізації інтегрованої й інтерактивної освіти – лепбуків. Лепбук – саморобна тека, накопичувальна книжечка з великою кількістю кишеньок, конвертиків, віконеч, рухомих деталей, яка наповнюється систематизованим матеріалом із різних тем і цікаво оформлюється. Використання такого посібника допомагає структурувати складну інформацію, збагачує пізнавальну діяльність дошкільників і є дуже корисним для розвитку креативності. Тематика лепбуків може бути досить різноманітною: «Пригоди крапельки», «Улюблені казки», «Мій край», «Наші улюбленці», «Народні символи і обереги» тощо.

З метою розвитку творчих здібностей, зацікавленості студентів, вияву їх індивідуальності ми використовуємо разом із традиційними і різноманітні нетрадиційні художні техніки, що ввійшли в роботу з дітьми дошкільного віку нещодавно: квілінг, бісероплетіння, декупаж, тістопластика тощо. Для засвоєння цих технік ми пропонуємо студентам створити міні-проекти («Рушники нашого краю», «Диво-писанки», «Новорічний сюрприз», «Моя улюблена м'яка іграшка» тощо), в яких необхідно обґрунтувати свій вибір засобів, методів, організаційних форм роботи з дітьми, виявити творчий підхід у розробці проекту, виготовленні виробів та його презентації. Виконання таких завдань стимулює художню творчість майбутніх педагогів, спонукає до виготовлення нових і нестандартних робіт. Бажання створити оригінальний виріб сприяє активному потягу до знань, виникнення потреби пізнати якомога більше, тобто збуджує особистість до самостійного пошуку нового. Студенти працюють із літературою, відвідують виставки, музеї, шукаючи щось нове, а потім, узагальнюючи знання, втілюють задум у творчу роботу та демонструють її в аудиторії.

Для активізації практичної діяльності студентів та їх залучення до сприймання найкращих зразків виробів використовуємо особливу форму навчального заняття, яка побудована на практичних діях демонстрації творчого вирішення певної пізнавальної і проблемної педагогічної задачі – майстер-клас. Участь у таких майстер-класах є дуже важливою для майбутніх фахівців дошкільної освіти, оскільки надає їм можливість поєднати свої теоретичні знання з курсів «Декоративно-прикладне мистецтво як засіб виховання дошкільників», «Методика проведення занять із народознавства в дошкільному закладі» і «Художня праця та основи дизайну» з практичною діяльністю, розкрити свої творчі здібності, які необхідні в роботі з дітьми, і навчитись створювати різноманітні речі своїми руками.

Своєрідним підсумком досягнень у засвоєнні вивченого курсу є організація виставок студентських робіт. Так, на виставках «Великодні візерунки», «Новорічні прикраси», «Моя улюблена іграшка» та ін. майбутні вихователі демонструють вироби, створені своїми руками, розкривають можливості використання різних видів матеріалів з метою виготовлення іграшок для дошкільників. Підготовка до таких виставок стимулює студентів до пошуку нової інформації, створення цікавих іграшок та посібників для майбутньої практичної діяльності.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Таким чином, використання різноманітних сучасних технологій навчання, що забезпечують активну навчальну діяльність студентів та запропоновані нами в процесі викладання курсу «Художня праця та основи дизайну», дають можливість посилити якість професійної підготовки, творчо реалізовувати набуті знання та вміння, сприяють підвищенню фахового

рівня майбутніх вихователів, що є запорукою методично грамотного керівництва художньою працею дітей дошкільного віку.

Перспективу подальших досліджень вбачаємо у вивченні професійної готовності майбутніх фахівців дошкільної освіти до керівництва дизайн-освітою дітей дошкільного віку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Беленька Г. В. Вихователь дітей дошкільного віку: становлення фахівця в умовах навчання [Текст]: монографія / Г. В. Беленька. – К.: Світоч, 2006. – 304 с.
2. Голота Н. М. Формування художніх і конструктивних умінь у майбутніх вихователів дошкільних закладів: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спеціальність 13.00.08. – дошкільна педагогіка. – К, 2000. – 21 с.
3. Калуська Л. В. Дивокрай. Вибрані дидактико-методичні матеріали у 2-х книгах для працівників дошкільного закладу. Книга 1. / Л. В. Калуська – Тернопіль: Мандрівець, 2008. – 320.
4. Моляко В. А. Психологическая система творческого тренинга «Карус» / В. А. Моляко. – К. : Знання, 1996. – 44 с.
5. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012 – 2021 роки / Управління освітою, - 2013. - №4. – С. 24.
6. Шапаренко Х. А. Особливості формування професійної компетентності майбутніх педагогів дошкільної освіти [Текст] / Х. А. Шапаренко // Наукові записки кафедри педагогіки Харк. нац. ун-ту ім. В. К. Каразіна: зб. наук. пр. – 2006. – Вип. XVI. – С.251-260.

REFERENCES TRANSLATED AND TRANSLITERATED:

1. Bielenka H. V. Vychovatel ditei doshkilnoho viku: stanovlennia fakhivtsia v umovakh navchannia [Educator of Preschool Children: Formation a Specialist in a Learning Environment] [Tekst]: monohrafiia / H. V. Bielenka. – K.: Svitoch, 2006. – 304 s. (in Ukrainian)
2. Holota N. M. Formuvannia khudozhnykh i konstruktyvnykh umin u maibutnykh vykhovateliv doshkilnykh zakladiv [Formation of Artistic and Constructive Abilities of Future Educators of Preschool Establishments]: avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. ped. nauk: spetsialnist 13.00.08. –doshkilna pedahohika. – K, 2000. – 21 s. (in Ukrainian)
3. Kaluska L. V. Dyvokrai. Vybrani dydaktyko-metodychni materialy u 2-kh knyhakh dlia pratsivnykiv doshkilnoho zakladu [Selected Didactic and Methodical Materials in 2 Books for Preschool educators]. Knyha 1. / L. V. Kaluska – Ternopil: Mandrivets, 2008. – 320 s. (in Ukrainian)
4. Moliako V. A. Psykholohycheskaia systema tvorcheskoho trenynha “Karus” [Psychological System of Creative Training “Karus”] /

- V. A. Moliako. – K.:Znannia, 1996. – 44 s. (in Russian)
5. Natsionalna stratehiia rozvytku osvity v Ukraini na 2012 – 2021 roky [National Strategy for the Development of Education in Ukraine for 2012 - 2021 years]/ Upravlinnia osvitoiu, - 2013. - No4. – S. 24.(in Ukrainian)
 6. Shaparenko Kh. A. Osoblyvosti formuvannya profesiinoi kompetentnosti maibutnikh pedahohiv doshkilnoi osvity [Features of the Formation of Professional Competence of Future Teachers of Preschool Eeducation] [Tekst] / Kh. A. Shaparenko // Naukovi zapysky kafedry pedahohiky Khark. nats. un-tu im. V. K. Karazina: zb. nauk. pr. – 2006. – Vyp. XVI. – S.251-260. (in Ukrainian)

Аннотация. Статья посвящена вопросам подготовки будущих педагогов к руководству художественным трудом детей дошкольного возраста в дошкольных учреждениях. Проанализированы научные исследования, посвященные данной проблеме. Раскрыты особенности профессиональной подготовки студентов к руководству художественным трудом детей. Автором предложено использование современных педагогических технологий активизации деятельности студентов в процессе обучения.

Ключевые слова: художественный труд, подготовка специалистов, компетентность, современные педагогические технологии, мастер-класс, лепбук.

Abstract. The article is devoted to the issues of training future pedagogues for leadership in artistic labor of preschool children in pre-school establishments. In the article scientific researches on the problem of formation of professional competence of future educators have been analyzed. The peculiarities of professional training of students to the leadership of artistic labor of preschool children are revealed in the article. The author proposes the use of modern pedagogical technologies to intensify the students' activity in the course of studying the course "Art work and the basics of design": educational games, master classes, mini-projects, heuristic receptions of training ("transformation", "brain attack", "improvement", "Direct analogy", "symbolic analogy", "professional self-improvement"), receptions of creative training "Karus": "combining", "search analogues", "universalization", "suggestive questions". The author discovered the use of various non-traditional artistic techniques that have been included in the work with preschool children recently: beading, decoupage, sculpting from salty dough, creation of a lapbook, etc. The application of the proposed pedagogical technologies contributes to the effective training of future educators for the leadership of artistic labor in modern pre-school establishments.

Key words: artistic labor, training of specialists, competency, modern pedagogical technologies, master class, mini-project, lapbook.

Стаття надійшла до редакції 15.03.2018